

STATISTIČKI NIZ I NJEGOVA ANALIZA - I

Prof. dr. sc. Tomislav Balenović

STATISTIČKI NIZ I NJEGOVA ANALIZA

DESKRIPTIVNA STATISTIKA

- ◆ formiranje statističkog niza, uređenje podataka, tabelarno i grafičko prikazivanje
- ◆ sažimanje pojedinačnih informacija i njihovo izražavanje pomoću pokazatelja:
  - srednje vrijednosti
  - mjera disperzije

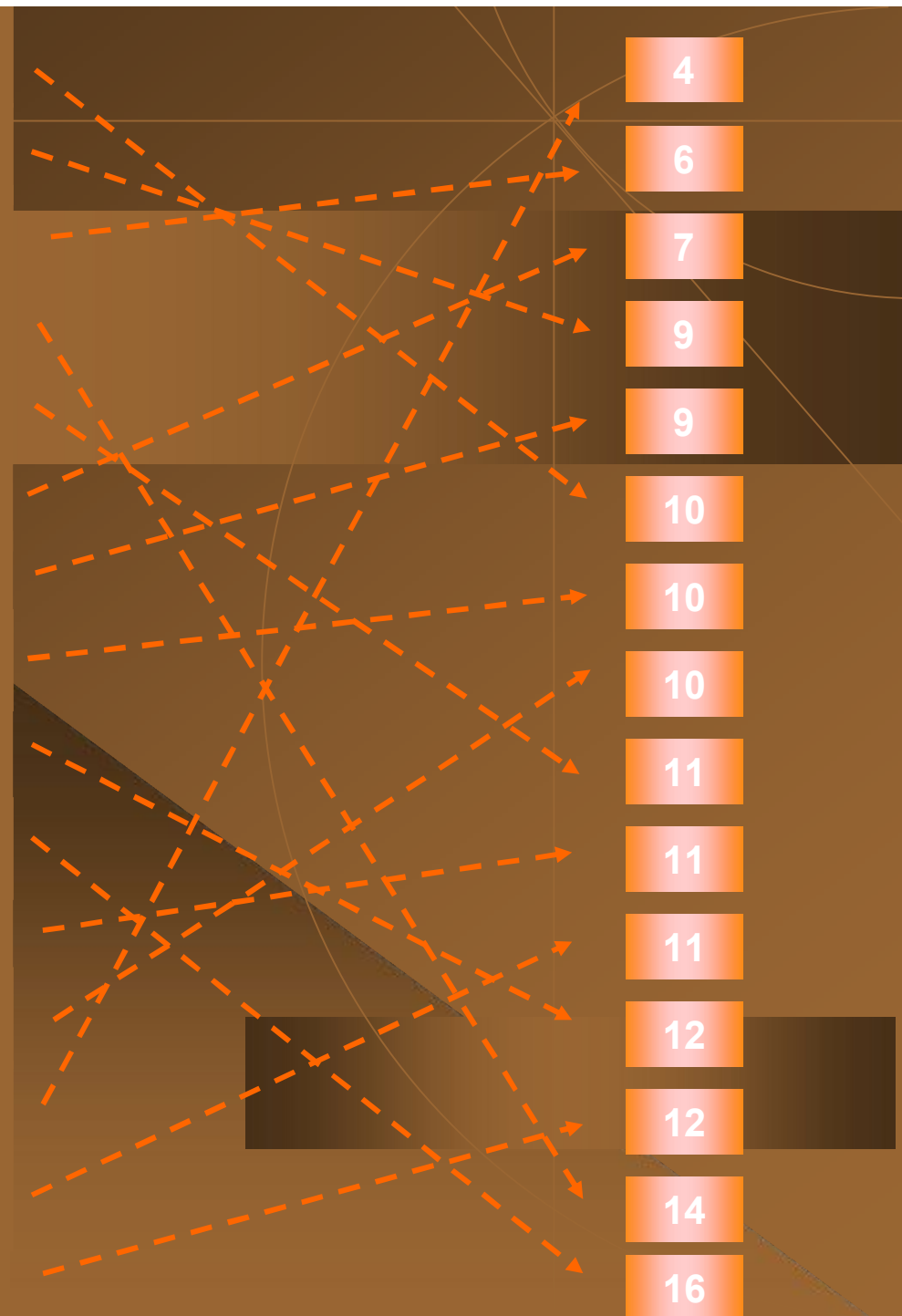
FORMIRANJE I UREĐENJE STATISTIČKOG NIZA

- ◆ prikupljeni podaci čine “sirovi” materijal koji treba urediti
- ◆ urediti niz znači:
  - poredati podatke prema određenom načelu,
  - razvrstati podatke u podskupine (princip iscrpnosti i isključivosti)

*Primjer uređenja
statističkog niza*

varijabla:

**BROJ OPRASENIH
ODOJAKA U LEGLU
PRVOPRASKINJA**

POKAZATELJI STATISTIČKOG NIZA

DISTRIBUCIJA FREKVENCIJA

- ◆ jedan je od pokazatelja utvrđenih u uređenom nizu
- ◆ pokazuje učestalost pojavljivanja različitih vrijednosti varijable
- ◆ može biti:
  - empirijska (opažena u konkretnom statističkom skupu)
  - teorijska (utvrđena u matematičkom modelu)

EMPIRIJSKE DISTRIBUCIJE FREKVENCIJA

- ◆ razlikuju se ovisno o tome da li se radi o kvalitativnoj ili kvantitativnoj varijabli

Distribucija kvalitativnih varijabli

- ◆ distribucija frekvencija **kvalitativnih varijabli** pokazuje broj jedinica koje su razvrstane u određene modalitete varijable
- ◆ najčešći prikazi distribucije frekvencija **kvalitativnih varijabli:**
  - tablica
  - dijagram (stupičasti; kružni - torta)

TABLIČNI PRIKAZ DISTRIBUCIJE FREKVENCIJA ZA KVALITATIVNU VARIJABLU KATEGORIJE GOVEDA

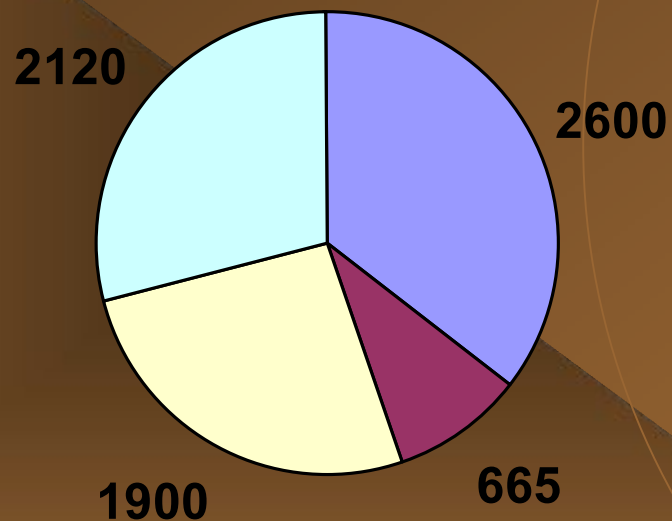
- ◆ Tablica: Kategorije goveda na farmi "X"

Kategorija	Broj goveda
krave	2600
steone junice	665
telad	1900
tovna junad	2120
Ukupno	7285

Grafički prikaz kvalitativne verijable

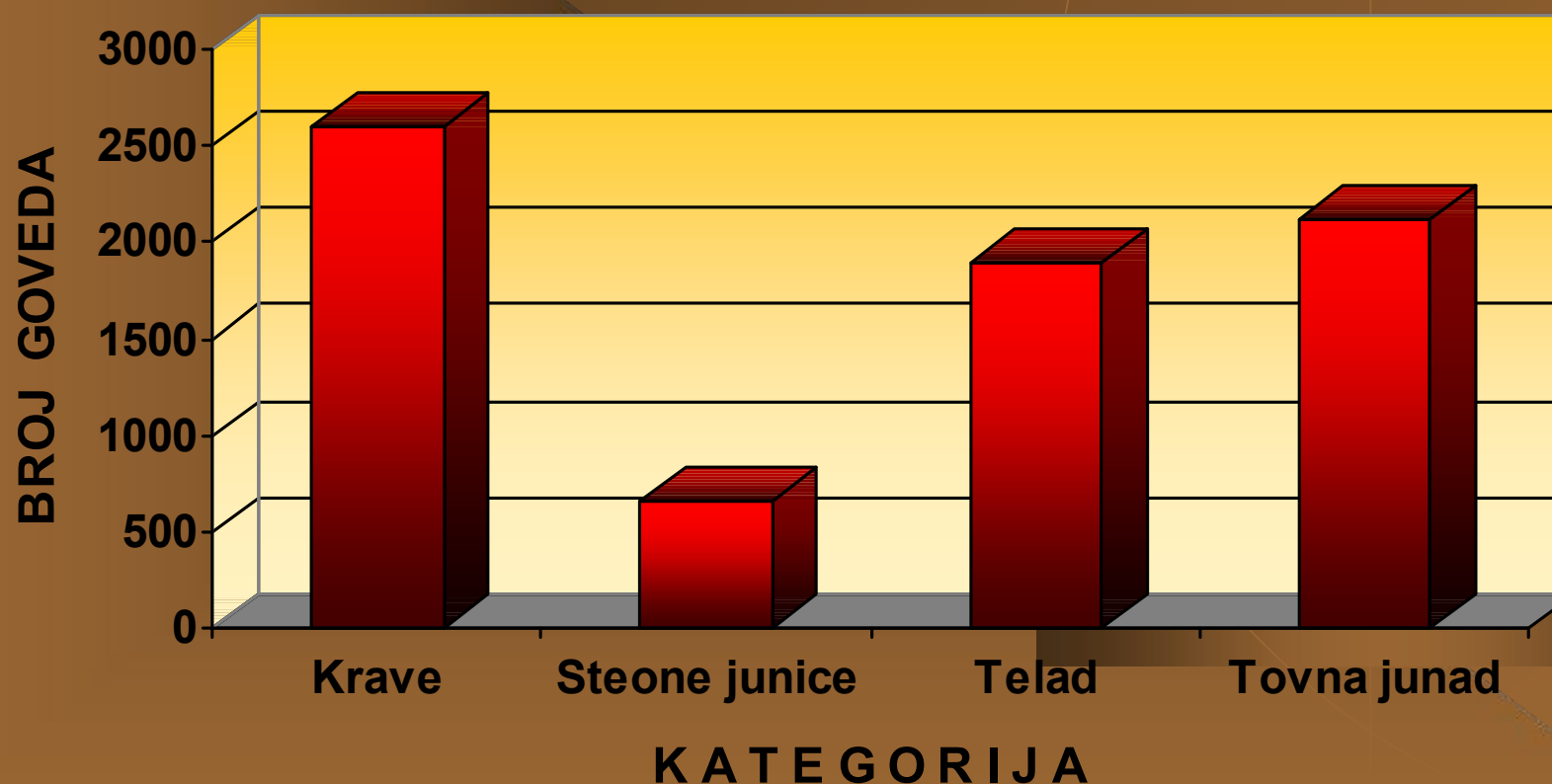
KRUŽNI DIJAGRAM BROJA GOVEDA NA FARMI "X" PREMA KATEGORIJI

■ Krave ■ Steone junice ■ Telad ■ Tovna junad

Grafički prikaz kvalitativne varijable

STUPIČASTI DIJAGRAM BROJA GOVEDA NA FARMI "X" PREMA KATEGORIJI

DISTRIBUCIJA KVANTITATIVNIH VARIJABLI

- ◆ distribucija frekvencija ***kvantitativnih varijabli*** dobiva se razvrstavanjem jedinica niza u “razrede”
- ◆ potrebno je odrediti:
  - broj razreda
  - granice razreda
- ◆ prikaz frekvencije razreda može biti:
  - tablica
  - stupičasti dijagram (diskontinuirana varijabla)
  - histogram i poligon frekvencija (kontinuirana varijabla)

Prikaz distribucije kvantitativnih varijabli

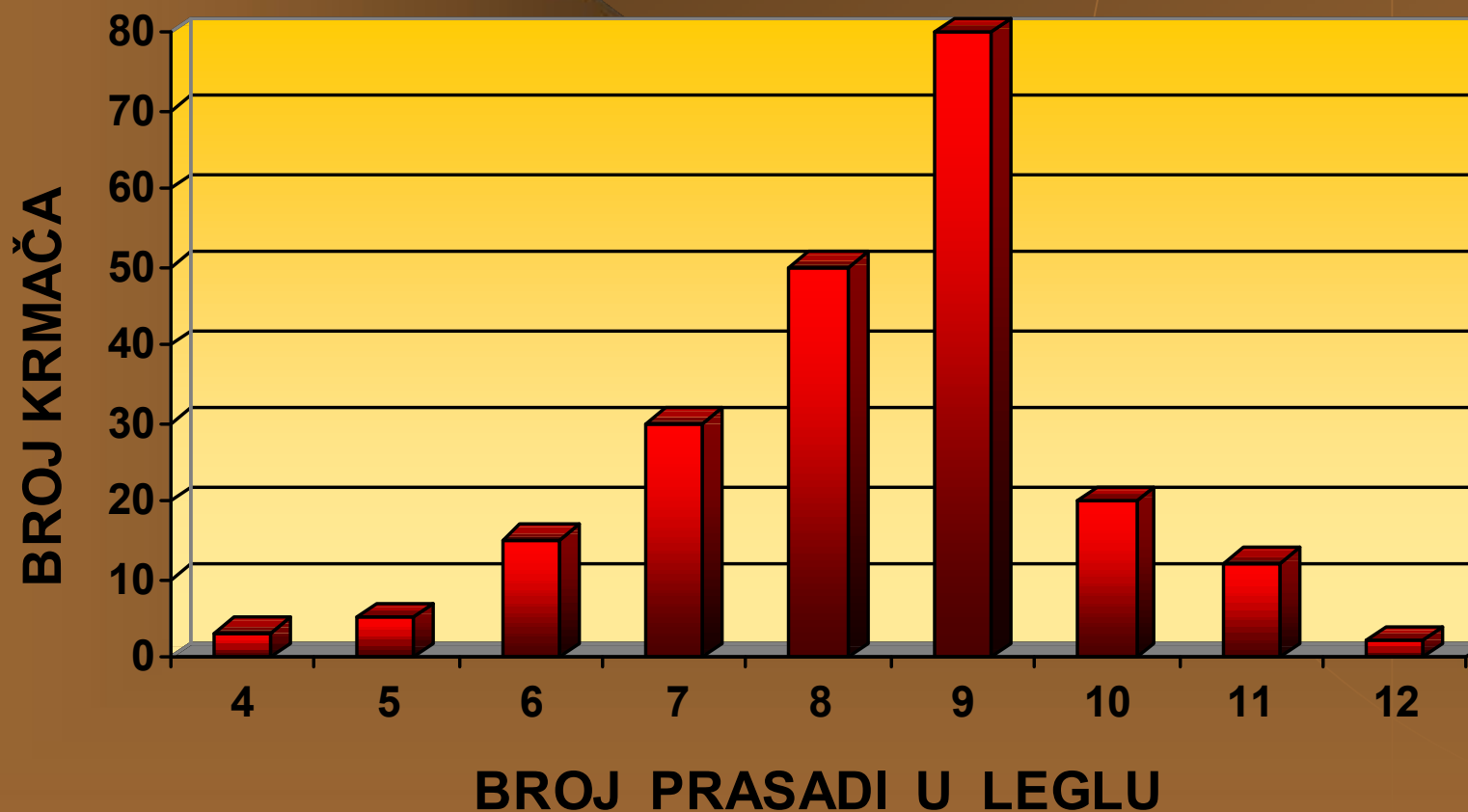
TABLIČNI PRIKAZ ZA DISKONTINUIRANU KVANTITATIVNU VARIJABLU BROJ PRASADI U LEGLU

- ◆ Tablica: Broj prasadi u leglu krmača oprasenih na farmi "Y"

Broj prasadi u leglu	Broj krmača
4	3
5	5
6	15
7	30
8	50
9	80
10	20
11	12
12	2

Grafički prikaz diskontinuirane kvantitativne varijable

STUPIČASTI DIJAGRAM BROJA PRASADI U LEGLU KRMAČA NA FARMI "Y"

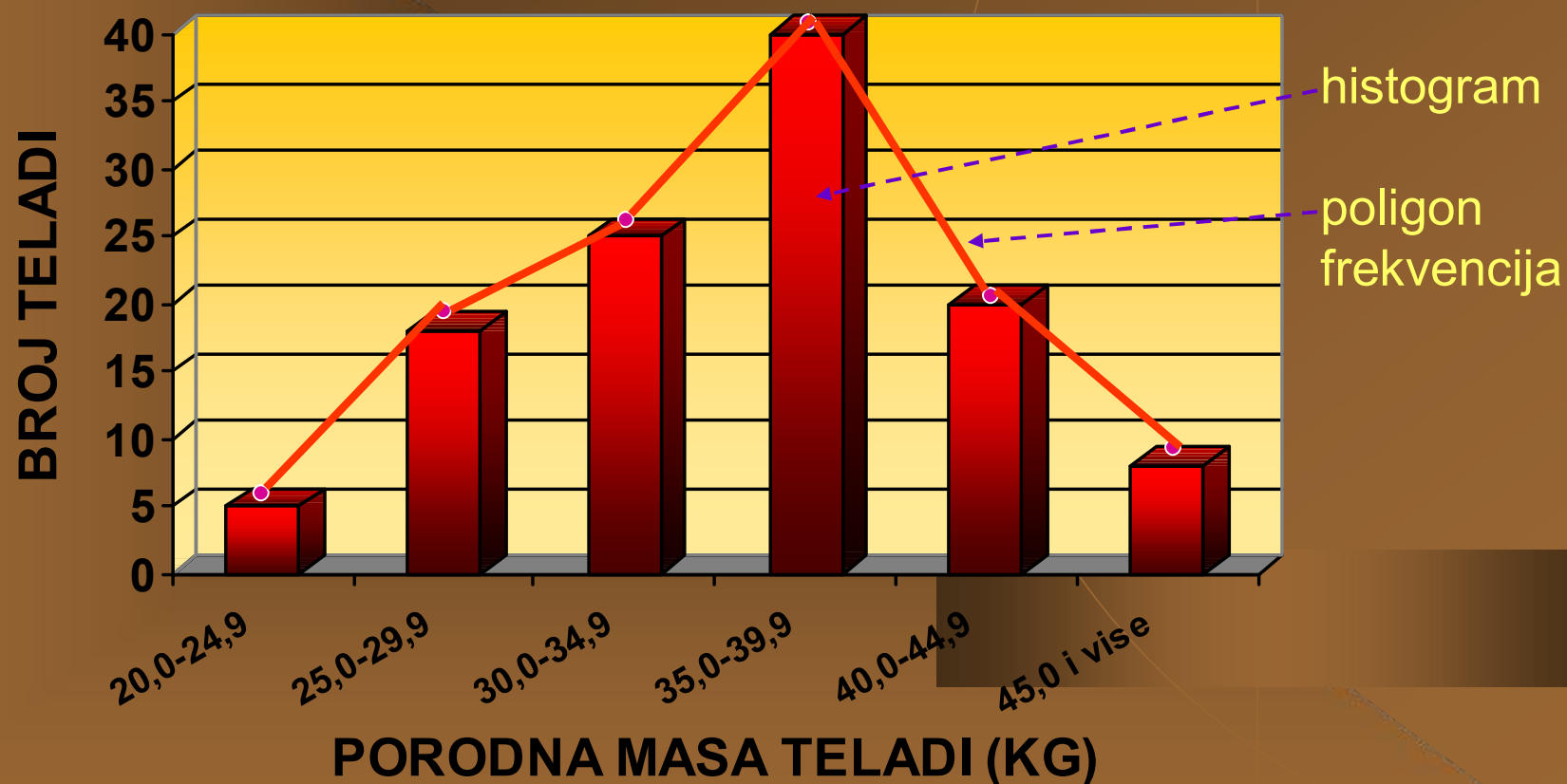
TABLIČNI PRIKAZ FREKVENCije ZA KONTINUIRANU KVANTITATIVNU VARIJABLU *PORODNA MASA TELADI*

- ◆ Tablica: Porodna masa teladi na farmi "Z"

Porodna masa teladi (kg)	Broj teladi
20,0-24,9	5
25,0-29,9	18
30,0-34,9	25
35,0-39,9	40
40,0-44,9	20
45 i više	8

Grafički prikaz kvantitativne varijable

HISTOGRAM I POLIGON FREKVENCIJA ZA PORODNU MASU TELADI NA FARMI "Z"

DISTRIBUCIJA FREKVENCIJA KARAKTERIZIRA STATISTIČKI NIZ:

- ◆ raščlanjuje, uspoređuje i prikazuje međusobne odnose jedinica niza
- ◆ otkriva tendenciju grupiranja jedinica niza
- ◆ pokazuje okupljanje pojedinih vrijednosti obilježja oko vrijednosti karakteristične za promatrani niz

NUMERIČKI PARAMETRI STATISTIČKOG SKUPA

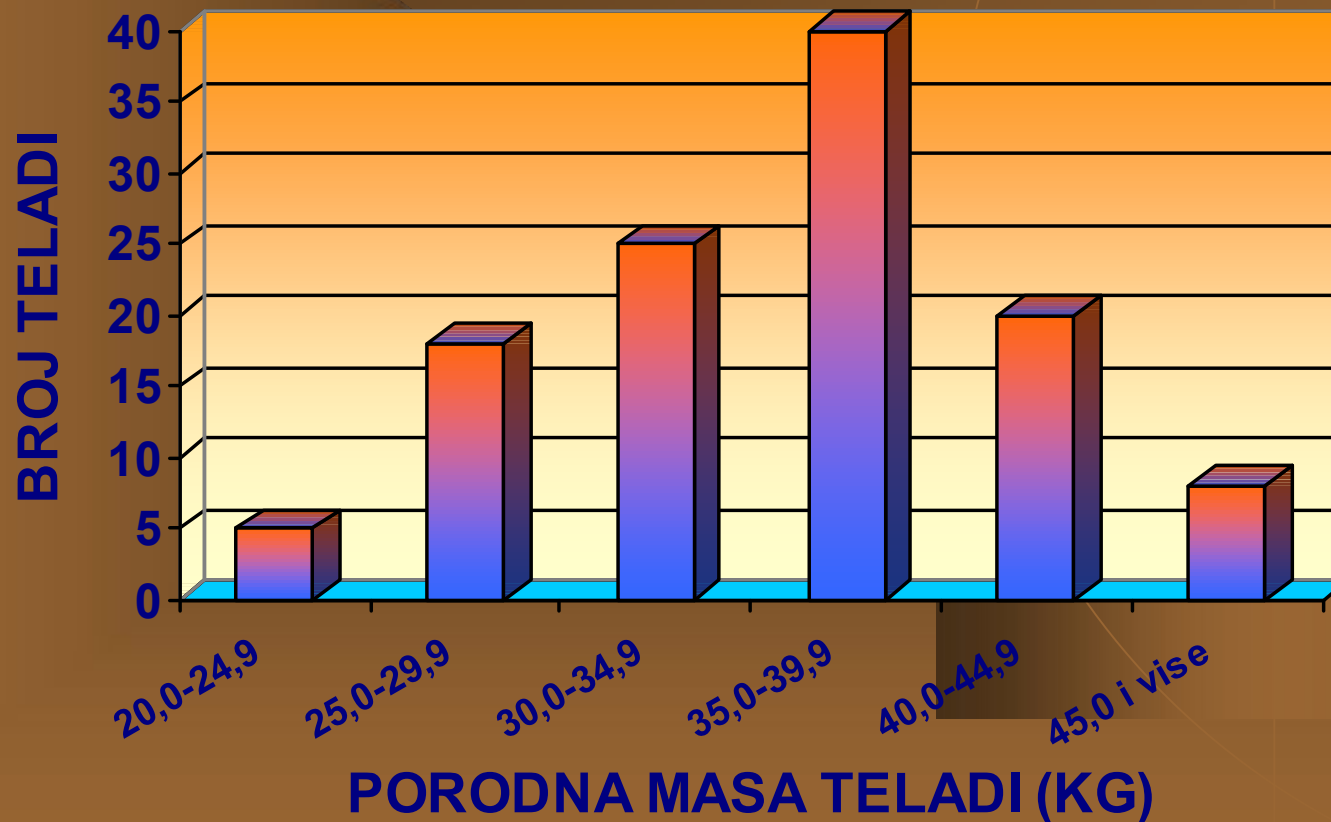
- ◆ **srednje vrijednosti** - pokazatelji centralne tendencije rasporeda
- ◆ **mjere disperzije (raspršenosti)** - pokazuju stupanj odstupanja pojedinih vrijednosti obilježja od njihove (aritmetičke) sredine
- ◆ **mjere rasporeda** - pokazuju kako su frekvencije pojedinih vrijednosti obilježja raspoređene u odnosu na srednju vrijednost
  - **asimetrija**
  - **zakrivljenost (spljoštenost)**

SREDNJE VRIJEDNOSTI

ZNAČENJE

- ◆ najvažniji pokazatelji numeričkih karakteristika skupa
- ◆ kao tipične (dominantne) vrijednosti mogu “zamijeniti” skup
- ◆ pokazuju opću tendenciju pojave koja je pod utjecajem različitih čimbenika

HISTOGRAM ZA PORODNU MASU TELADI NA FARMI "Z"

SREDNJE VRIJEDNOSTI

Prema načinu utvrđivanja

- ◆ **MATEMATIČKE**
- ◆ **POLOŽAJNE**

MATEMATIČKE SREDNJE VRIJEDNOSTI

- ◆ dobivaju se računskim postupcima sa svim jedinicama statističkog skupa
- ◆ mogu biti izražene kao:
  - ◆ aritmetička sredina
  - ◆ geometrijska sredina
  - ◆ harmonijska sredina

SREDNJE VRIJEDNOSTI

ARITMETIČKA SREDINA

- ◆ najčešće upotrebljavana srednja vrijednost
- ◆ dobiva se pribrajanjem vrijednosti obilježja svih jedinica statističkog skupa i dijeljenjem sume sa brojem jedinica u statističkom skupu

◆ formula:

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

$\bar{x}$ = aritmetička sredina

x = modaliteti varijable

n = broj promatranja (jedinica niza)

Σ (sigma) = suma

KARAKTERISTIKE ARITMETIČKE SREDINE

- ◆ na vrijednost aritmetičke sredine utječu sve jedinice niza
- ◆ jedinice statističkog skupa s ekstremno visokom ili niskom vrijednosti obilježja (outlier) značajno utječu na vrijednost aritmetičke sredine

UTJECAJ EKSTREMNIH VRIJEDNOSTI NA ARITMETIČKU SREDINU

$$\bar{x} = 71.91 / 16 = 4.49 \text{ mmol/l}$$

$$\bar{x} = \frac{4.35 + 4.89 + 4.36 + 4.53 + 3.98 + 8.89 + 4.02 + 5.12 + 4.40 + 4.23 + 5.06 + 4.88 + 3.99 + 4.02 + 4.96 + 5.20}{16}$$

$$= 76.88 / 16 =$$

$$= 4.80 \text{ mmol/l}$$

$$\bar{x} = \frac{4.35 + 4.89 + 4.36 + 4.53 + 3.98 + 3.92 + 4.02 + 5.12 + 4.40 + 4.23 + 2.08 + 4.88 + 3.99 + 4.02 + 4.96 + 5.20}{16}$$

$$= 68.93 / 16 =$$

$$= 4.31 \text{ mmol/l}$$

ARITMETIČKA SREDINA

Primjena

- ◆ aritmetička sredina je prikladna srednja vrijednost za homogene statističke skupove čija je varijabilnost niska i koji nemaju jedinice sa ekstremnim vrijednostima obilježja

Druge matematičke srednje vrijednosti

GEOMETRIJSKA SREDNJA VRIJEDNOST I HARMONIJSKA SREDNJA VRIJEDNOST

- ◆ primjenjuju se znatno rjeđe od aritmetičke sredine i u određenim situacijama

Geometrijska sredina

- ◆ primjenjuje se kada veličine svojstava u jedinici statističkog skupa pokazuju uvećavanje ili umanjivanje po geometrijskoj progresiji (analiza vremenskih nizova podataka)
- ◆ primjer:
  - ◆ broj svinja na farmi “X” u proteklih 10 godina
  - ◆ porast broja oboljele teladi u prvih pet dana infekcije

Harmonijska sredina

- ◆ harmonijska sredina
  - ◆ primjenjuje se u slučajevima kada su pojave koje se analiziraju izražene tako da porast svojstva prati smanjivanje vrijednosti i obrnuto
- ◆ primjer:
  - ◆ utrošak vremena za proizvodnju 100 litara mlijeka
  - ◆ odnos količine i cijene